

Hjemmestyre for Grønland

af H. C. Gulløv og Keld Hansen

For nogle år siden stod der i New York Times en artikel, hvori det blev fastslået, at nu var kun Danmark tilbage blandt den gamle verdens kolonimagter. Det var i forbindelse med det portugisiske koloniriges opløsning, at artiklen fremkom; og netop Portugal havde brugt Grønlands tilhørsforhold til Danmark som eksempel, da de afrikanske besiddelser i sin tid blev gjort til „provinser“. Danmarks gode internationale omdømme blev genetableret med en henvisning til grundlovsændringen i 1953 og FN-erklæringen. Siden da blev spørgsmålet dysset ned, idet Danmark var midt i et kommissionsarbejde med en revision af forholdet inden for rigsenheden øverst på programmet.

Det var i 1975, at hjemmestyreudvalget fremkom med den betænkning, som opfordrede til nedsættelse af en kommission, hvis opgave skulle være at skitsere et grundlag, på hvilket der kunne lovgives om en hjemmestyreordning for Grøn-

Landsrådets forslag om ny valgkredsinddeling. Forslaget indebærer, at der i 8 valgkredse skal vælges 18 kredsmandater til det nye landsting, hvortil der yderligere kan komme maksimalt 3 tillægsmandater. Figurene illustrerer fordelingen af kredsmandater. Det er endvidere vist, hvorledes fordelingen af kredsmandater til „partierne“ ville blive efter den danske forholdstalsvalgmetode ud fra stemmeafgivningen til folketingsvalget i februar 1977 (siunut er markeret med sort og atassut med hvidt). Efter denne metode ville atassut få 2 tillægsmandater, og 1 ville tilfalde siunut, såfremt ingen andre grupper opstillede. Fordelingen i landstinget ville herefter blive: siunut 13 landstingsmedlemmer og atassut 8 landstingsmedlemmer. Det må bemærkes, at et simpelt flertal i yderkredsene er tilstrækkeligt til at få tildelt kredsmandatet.

land indenfor rigsenheden. Dette kommissionsarbejde er nu afsluttet med en betænkning, der skitserer en løsning for overdragelse af politisk og administrativ kompetence fra Danmark til Grønland holdt indenfor rammerne af rigsfællesskabet.

Set fra dansk side er betænkningen næppe at adskille fra andre betænkninger, men et kapitel i den industrialiserede verdens økonomiske og politiske historie, hvor inddragelsen af de geografiske randområder i den industrielle sfære har været forudsigelig. Dertil kommer den gode samvittighed, som betænkningen vil give os danske i forholdet til den gamle koloni. Vi har atter kunnet legitimere vort moralske ansvar. Betænkningen er derved blevet et brugbart redskab for lovgivningsmagten i Danmark, og den øvrige procedure er formalia. De står nedfældet i grundloven.

Men set fra grønlandsk side er sagen en helt anden. Ganske vist bliver 1979 muligvis et årstal blandt mange andre i Grønlands historie, og som sådan kunne man lade historien dømme, men vi er jo selv historie og har derfor en afgørende indflydelse på vor egen fremtid med rige erfaringer at øse af. En af betænkningens to danske mindretalsudtalelser (Steen Folke) har understreget, at den skitserede hjemmestyreordning har imperialistiske træk, og dette er netop også én blandt flere måder at fremhæve arven fra den koloniale fortid, som mere end 250 års erfaringer har givet os. Men hvad mener de grønlændere, som ved historiske tilfældigheder er kommet med i det danske rigsfællesskab, om et eventuelt hjemmestyre for Grønland? Et forsøg på

at besvare dette spørgsmål er givet med de efterfølgende indlæg, som alle på én undtagelse nær er skrevet af dem, der skal være dommere over vore handlinger. Det er derfor ikke betænkningen, som bliver sat i centrum, men Grønlands fremtid.

De grønlandske meninger om hjemmestyre er mange og går fra udelt tilslutning til kommissionens oplæg til blank afvisning af dette. Men ideen om større indflydelse på egne anliggender er for alle noget fundamentalt, det er omkring metoden, at meningene brydes. Fra politisk hold har man valgt en holdning, der generelt kan udtrykkes med Lars Emil Johansens ord fra hjemmestyrelovens 1. behandling i folketinget: „Det grønlandske folk har ikke fået mange sådanne muligheder, og vi har ikke råd til at sige nej.“

Hér – nogle måneder før folkeafstemningen om indførelse af hjemmestyre for Grønland – kunne man godt spørge, hvor hele sagen har sin oprindelse. Fra officiel dansk side er det blevet fastslået, at indførelse af hjemmestyre er en *logisk konsekvens* af de sidste 30 års førte politik. Men denne udlægning af det historiske handlingsforløb er præget af en kraftig efterrationalisering. Ingen havde i Danmark kunnet forestille sig 1970'ernes politiske udvikling i Grønland, så længe tilskuermentaliteten og den politiske apati rådede. Der måtte en særlig omstændighed til, før end hjemmestyretanker kom på tale. Anledningen blev debatten om Danmarks tilslutning til det europæiske fællesmarked, og initiativet kom fra efterkrigstidens unge Grønland. Dette blev klarest udtrykt af Moses Olsen, som efter afstemningsresultatet i

1972, hvor Grønland med et stemmeflertal mod optagelse blev ført med ind i EF, fra folketingets talerstol fastslog, at nu måtte Grønlands tilhørsforhold til Danmark tages op til revision. Et fransk blad understregede inden afstemningen, at det var vigtigt at få Danmark med på grund af Grønlands potentielle ressourcer. Kort tid efter blev Moses Olsens opfordring efterfulgt af Knud Hertlings nedsættelse af et hjemmestyreudvalg den 10. januar 1973.

Selv om den fremsynede Jørgen C. F. Olsen allerede i 1959 havde fremlagt et forslag til større indflydelse til landsrådet, så faldt dette dog ikke dengang i god jord. Drømmen om ligestilling havde stærkt tag i de grønlandske politikere. Men utopien fik næring i 1972, og det er med denne baggrund, man kommer sandheden nærmere ved at se debatten om hjemmestyre som en *reaktion mod* den førte politik.

Og dog er der et men. Lars Emil Johansen er inde på det i ovenstående citat fra 1. behandlingen af hjemmestyreloven. Det er rammerne, indenfor hvilke praksis skal fungere. Rammerne er rigsfællesskabet, „og vi har ikke råd til at sige nej.“ Håbet om Grønland som et

selvfinansierende område er atter skudt ud i det uvisse, og råstofkonferencen for nylig i Julianehåb ændrede ikke synderligt ved dette. Bindingen til Danmark og Europa vil endnu i en årrække blive fundamental.

Men så er der kontakterne til broderfolkene på den anden side af Davis Strædet, og hér har udviklingen taget en væsentlig drejning. Bevidstheden om at høre til blandt minoriteterne i den 4. verden er så stærk, at den er blevet en politisk realitet, som man fra dansk side må regne med; og dette må have vor allerstørste opmærksomhed.

Skulle de efterfølgende indlæg vække til eftertanke og skabe debat, så er meget opnået. Debatten om hjemmestyre for Grønland er ikke ophørt med vedtagelsen af en hjemmestyrelov. Først da begynder Grønlands nye fremtid at kunne formes. Eller sagt med andre ord: „Det selvstændige, grønlandske samfund opstår ikke fra dag til dag, og det indføres ikke kun via oplæg i en kommission. Det opstår kun gennem en udvikling i folket, og hjemmestyret er et trin i denne udvikling, en mulighed for at komme videre“ (fra folketingets 1. behandling af hjemmestyreloven).

Illustrationer: H. C. Gulløv.